

Euskal Herria independentziaranzko bidean (9)

*Where is the wisdom we have lost in knowledge?
Where is the knowledge we have lost in information?*

Choruses from the Rock (T.S. Elliot)

1. MMT (hots, DTM) eta Grezia

Hona hemen DTM-ko, alegia, Diru Teoria Modernoko aitaponteko batek, Bill Mitchell-ek, dioena Greziako azken hauteskundeei buruz¹:

- a) Greziar jendeak jasan beharko du austeritate handiago bat, eta haien hazkunderako perspektiba praktikoki zeroa da.
- b) Syrizak ezinezkoa agindu zuen, austeritaterik eza eta eurogunean segitzea.
- c) Greziako boto emaileek aparteko akatsa egin zuten austeritatearekin segitzeko eta euroari eusteko.
- d) Hazkunde estrategia batek defizit publiko handiagoak behar ditu. Horrek esan nahi du EBZ-k, inolako salbuespenik gabe, defiziten igoerak finantzatu behar dituela, hazkunde jasagarria berrezartzeko eta langabezia beheratzeko.

Beste aldetik, bono merkatuei dagokienez, Mitchell-ek honelako burutazioak egiten ditu:

- 1) Bono merkatuek badakite, hazkundearen ezean, Grezia, Portugal eta Espainia espiral batean mugitzen ari direla jasanezinezko egoera baten inguruan.
- 2) Bono merkatuek badakite austeritatea hazkundearen kontrakoa dela eta beraz, ez dituzte finantzatuko arriskutsuko herrialdeak, non atzerapena bere okerrenean dagoen.
- 3) Euroguneak nahitaez aurrekontu defizitak behar ditu eta alokairu errealean gehitzeak.
- 4) Horretarako, sektore publikoaren enplegu zuzenak egon behar dira.
- 5) Baina euroguneako krisia askoz haratago doa. Zor pribatuko krisia zor publiko krisi bilakatu da, zeren eurogunean ezinezko batasun monetario bat martxan jarri baitzuten, EBZ-ek inflazio-obsesio bakarra zeukalarik. Gero ezinezko arau fiskalak inposatu zituzten (Egonkortasuna eta Hazkunde Paktua, EHP) zeinak beti hautsiak izango ziren, etengabeko jaitsieran.
- 6) Eta EHP hautsi zenean, zuzenki bide okerrean erantzun zuten, austeritatea inposatuz, zeinak esan nahi duen hazkundera ezinezko zela gehien eragindako estatuetan.
- 7) Orduan, bono merkatuak iragarritako moduan aritu ziren: likidezia arazoa zeukaten herrialdeei boikot eginez, zeren haien hazkunde tasak austeritateak kaltetuko baitzituen.
- 8) Euroguneako eliteek sortu dute amesgaitz hori, beraiek soilik. Eta badirudi egitate horri aurre egiteko ezgauza direla.
- 9) Kontua hau da: bono merkatuek beren moneta jaulkitzen duten herrialdeak finantzatuko dituzte, zeren ongi baitakite horrelako gobernuek ez dutela jasaten inongo solbentzia arriskurik. Moneta jaulkitzaileak direlako.

¹ Ikus <http://bilbo.economicoutlook.net/blog/?p=19893>.

- 10) Bono merkatuek ongi dakite ezen, ekonomiaren egoera kontuan hartu gabe, moneta jaulkitzaileko gobernuek ordain dezaketela eta beti ordainduko dutela.
- 11) Erabat kontrakoa da euroguneko kasua. Soilik hazkundearen perspektibak onak direnean, eta zergak gogorak direnean, orduan eta soilik orduan, bono merkatuek arriskua hartuko dute eta atzerritar moneta (euroa) erabiltzen duten gobernuei maileguz emango etekin baxuetan. Hori gertatzen da bono merkatuek beti jakiten dutelako horrelako kasuetan solbentzia arriskua dagoela.

Mitchell-en hitzez,

“Thinking that austerity will solve a sovereign debt problem in a monetary union where all the member states face solvency issues is like thinking that pigs might fly. It is a fantasy.”

Horixe da ikasi behar dena! Syrizar baino askoz haratago joanez, horixe da entzun behar den musika berria.

2. Diru Teoria Modernoak (MMT) irabazi du

Bai hala da. Kasu, orain jende askotxok Eurolandia kritikatzeko du: Orain dela 20 urte areazko gaztelu hori goraiatu zutenek berek. Harrigarria. Alta, ez da egon inolako *mea culpa*rik.

Hona, aldiz, bi etsenplu adierazgarri²: Frank Veneroso eta Paul McCulley.

“Frank admitted that he had only recently recognized that the Euro system was “designed to fail”.”

Randall Wray-ren iruzkina:

“... those of us who adopt Modern Money Theory (MMT) have argued since the start that the fatal flaw was the attempted separation of fiscal policy from a sovereign currency.”

Paul McCulley:

“He noted that MMT gets all this right. It foresaw the Global Financial Collapse. It predicted the current crisis of Euroland, providing the correct prognosis of the fatal flaws of divorcing fiscal policy from currency sovereignty. And it predicted that the first serious financial crisis would create an insurmountable EMU crisis. Only a thorough reformation to unify fiscal policy and currency sovereignty will save the project of integration.”

² Ikus <http://www.economonitor.com/lrwwray/2012/06/25/paul-mcculley-mmt-won-declare-victory-but-be-magnanimous-about-it/>.

Randall Wray-ren iruzkina:

“So, Paul asked, why not simply declare victory? Be magnanimous toward all those who got it wrong. No need to rub their faces in their mistakes and the mess they’ve made. Welcome them aboard.

We’re all MMTers now!”

Euroari buruz *Modern Money Theory*-k, Diru Teoria Modernoak, egin duen aurreikuspenik handienaz jabetzeko, ikus Wray-ren lantxo³.

3. Shakespeare revisited

Zertan ari naiz? Ez al da blog hau ekonomiaz, ekonomia heterodoxoaz aritzeko?

Hortaz?

Lasai, noizean behin keinu bat egin behar zaio literaturari, literatura onari.

Jakina denez, Shakespeare-k honelako aipu ospetsua idatzi zuen: *to be or not to be, that’s the question*⁴.

Ekonomian, batez ere finantza ekonomian, gertatzen ari dena ikusi eta gero, honelako aldaketa egitera ausartu naiz: *to know or not to know, that’s the question*.

Izan ere, Warren Mosler-k berriki honelako artikulua txikia bezain mamitsua idatzi du: *zorraren eta zergen ziurtasuna*⁵.

Hona hemen artikuluan azaltzen diren ideia nagusiak:

- a) Enplegu osorako moneta fiduziaroa behar du.
- b) Moneta fiduziaro batek, dolar edo euro bezalakoak, zorraren eta zergen ziurtasuna du barne.
- c) Zergapetzea beharrezkoa da gobernuari bere moneta gastatzea ahalbidetzeko.
- d) Zorra beharrezkoa da bere errenta baino gutxiago gastatzeko edozein erakunderen desioa balantzan berdintzeko.

Ez gastatzeko desio horiek ihes eskaritzat⁶ ezagutzen dira, hau da, errentaren, aurrezkien, zergen eta inportazioen ez-kontsumoko erabilera. Horrek esan nahi du ezen enplegu osoaren egoeran sektore pribatuko erakundeak edo gobernuak gehiago ari dela gastatzen beraien errenta baino, ihes eskaria ordaintzeko, hots, balantzan berdintzeko.

³ Ikus <http://neweconomicperspectives.org/2012/07/mmt-the-euro-and-the-greatest-prediction-of-the-last-20-years.html>.

⁴ Ikus [http://en.wikipedia.org/wiki/To_be_or_not_to_be_\(Shakespeare\)](http://en.wikipedia.org/wiki/To_be_or_not_to_be_(Shakespeare)).

⁵ Ikus http://www.huffingtonpost.com/warren-mosler/the-certainty-of-debt-and_b_1656736.html.

⁶ *Leakage*: ikus [http://en.wikipedia.org/wiki/Leakage_\(economics\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Leakage_(economics)).

Sektore pribatuaren gastua, errentak mugatzen du. Errentak eta kredituaren meritua mugatzen dute. Sektore publikoaren gastua, berak jaulkitzen duen moneta ez du inolako errentak mugatzen.

Sektore pribatuak, monetaren erabiltzaileak, lehendabizi fondoak lortu behar ditu, berak gastatu ahal izateko. Sektore publikoak, bere monetaren jaulkitzaileak, hasieratik lehendabizi gastatu edo maileguz eman behar du, zergak 'bildu' edo/eta maileguz hartu baino lehen.

Sektore pribatua halaberrez ziklikoa da. Jaitsiera batean, sektore pribatuak kreditu meritua galtzen du eta beraz mugatuta dago bere errenta baino gehiago gastatzeko abilezian. Horrek soilik sektore publikoa uzten du bere errenta baino gehiago gastatzeko, gainontzeko edozein output hutsune betetzeko edo enplegu osoa sostengatzeko.

Jende askok uste du ekonomiaren arazoa zor gehiegi dela –sektore pribatua eta sektore publikoan-. Horiek guztiok puntua galtzen dute. AEBetan defizit federalaren murrizketa proposatzen dutenak ere puntua erabat galtzen ari dira. Defizitaren edozein tamainarekin ez dago solbentzia federalaren inongo arazorik, ez epe laburrean edo luzean.

Epe luzeko inflazioaren arazoa egon liteke. Hala ere, Mosler-ek dioenez, inflazio sendoaren epe luzeko iragarpen sinesgarririk ez dago⁷.

Mosler-en ustez, AEBetako ekonomian, non Fed dolarraren jaulkitzailea den, defizit federalaren murrizketa eztabaida mahaitik kendu beharko litzateke eta epe luzeko inflazio arriskuaren froga defizita berriz mahai gainean jarri nahi dutenengan ezarri.

(Ildo beretik, ikus Bill Mitchell-en *Growth is lagging because spending is lagging – the solution is clear*⁸.)

Dakienak badaki, ez dakienak baleki.

4. 2012ko ikastaroa Iruñean

Hau da ikastaroaren titulua: *Sozialismoa Euskal Herrian XXI. mendean. Gizarte eredu berri baten alde.*

Nire hitzaldian honelako puntuak ukituko ditut:

Sozialismoa: ez dakit gaur egun sozialismoa zer den, ezta zer izango den hemendik aurrera ere. Badakit, ongi jakin, zer izan den: estatu-kapitalismo atzeratua, besterik ez.

⁷ Mosler: “*I have seen no credible, professional long term forecasts of substantial inflation. That includes the Fed, the CBO and the forecasts of the largest financial institutions, as well as the inflation rates implied by the long term inflation indexed US Treasury securities.*”

⁸ Ikus <http://bilbo.economicoutlook.net/blog/?p=20159#more-20159>.

Nafarroan gaude: hitzontzikeria galanta dago Nafarroaz. Hitz egin dezagun garbi: Bai, egia da Nafarroa konkistatu zutela. Ez, ez dugu behar inolako estatu zaharkitu berreskuratu edo eta berreraiki. Eraiki behar duguna Euskal Errepublika independentea da, lehen aldiz gure historian.

Ekonomia: hona hemen zenbait ideia eta link:

- a) Ekonomia arloan eta batez ere arlo finantzarioan gertatzen ari dena (krisi indusitua, bankuentzako erreskateak, austeritatea, murrizketak, langabezia eta abar luzea) ikusi ondoren, *Modern Money Theory* delakoan (Diru Teoria Monetarioan, DTMn) aterpetu naiz: <http://es.scribd.com/doc/57836726/Diru-teoria->.
- b) Harrotasuna izan daiteke, baina DTM-kook badakigu krisia zergatik gertatu den eta nahita nortzuek indusitu zuten: <http://www.unibertsitatea.net/otarrea/zientzia-aplikatuak/enpresa-zientziak/krisia-indusitua-izan-da>.
- c) 'Merkatuak' zer diren ere ezagutzen dugu: <http://www.unibertsitatea.net/blogak/heterodoxia/2011/12/16/merkatuak/>.
- d) Krisitik ateratzeko zenbait proposamen ere jakinak dira: <http://www.unibertsitatea.net/blogak/heterodoxia/krisitik-ateratzeko-proposamen-bat/>.
- e) Baita Europako krisitik ateratzeko proposamen dotorea ere: <http://www.unibertsitatea.net/blogak/heterodoxia/2012/05/21/warren-mosler-en-proposamenak/>.
- f) Euskal Herriari buruz ere zenbait lan argitaratu dugu: <http://www.unibertsitatea.net/blogak/heterodoxia/2012/06/06/ueuko-hitzaldia-segida>.

Dena, den dena argi dago. Hala ere, askatasunari beldur diogu. Hobeto ortodoxia hilgarria (oraingo Europar Batasunari tinko eustea, horrek suposatzen duen hondamendi ekonomikoarekin) heterodoxia baino (kasu, EB beste era batera antolatzea, Warren Mosler gidari).

Eta horrela doa gure bizitza, zulo finantzarioa (zorrak) gero eta handiagoa eta sakonagoa izanik, politikariak eta ekonomialari gehienak erabat galduta dauden bitartean.

Ezjakintasuna da nagusi nonahi. Izan ere, krisiaren atzean ezjakintasun ikaragarria dago⁹.

5. Krisia indusitua ote? Mailegu ematea, gezurrak, iruzurra, etxegintza burbuila, eta bankuak

2006an, mailegu emate erantzungile baten lekukotasuna¹⁰: Steve Krystofiak-ek, hipoteka burtsalariak Fed-i ohartarazi zion gezurrezko mailegu emateei buruz.

⁹ Ikus <http://www.unibertsitatea.net/blogak/heterodoxia/2011/12/07/ekonomia-bost-hitzetan/>.

¹⁰ Ikus <http://neweconomicperspectives.org/2012/07/who-is-steven-krystofiak.html>.

Aipatutako punturik nagusienak:

- i) Etxe baten gaineko errenta, mailegu emate bat eskatzeko, ez dute bankuek egiaztatzen. Bankuek zure hitza onartzen dute. Jarrera hau 2002an hasi zen.
- ii) Baliteke eroslea errentari buruzko gezur horretaz jakitun ez izatea, zeren mailegu emaile ofizialek edo bankuko ordezkariak botere baitute eskarian errenta faltsutzeko.
- iii) 2002tik praktika hori erabat zabaldua dago. Mailegu emaileek eta haien ordezkariak maiz errentari buruzko gezurrezko baieztapenak hornitzen dituzte.
- iv) Iruzurrezko galerak estali zituen higiezin errealeko burbuilaren hiper-inflazioak.
- v) Iruzurra bankuek bultzatu zuten.
- vi) Inork ez zituen bultzatu bankuak iruzurrezko mailegu emateak luzatzera, beraiek jarri zuten martxan sistema hori.
- vii) Horrelako errenta maileguak kontsumitzaileei urtero dolar pilo bat kostatu arazi zieten, interes tasa altuengatik.
- viii) Errenta mailegu horiek kontsumitzaileei kalte egin diete asko kostatzen dutelako eta ez dutelako ezer aurrezten.
- ix) Horrelako maileguak orain, hau da 2006an, hipotekaren iraungipenak luzatzen dituzte edo berfinantzaketak amortizatu mailegu negatiboetan. (Mailegu negatiboak esan nahi du hasieran ordainketa txikiak egitea.) Azkenean ordaintze eza are posibleagoa bilakatuz.
- x) Errenta mailegu horiek etxe prezioak ikaragarri altxarazi dituzte. AEBetako etxe eskaintzan aparteko eskaria kausatu dituzte.
- xi) Errenta mailegu horiek burbuila hiper-puztu dute, espekulatzailerak etxe pilo bat erosten zituzten, arriskuak burbuilaren hedadura bultzatuz.
- xii) Ia edozeinek 950.000 dolarreko errenta mailegua lor zezakeen, hasieran ordainketa oso txikiak gauzatuz.
- xiii) Errenta maileguak zerga iruzurrak ahalbidetu zituzten, etxeak errazago erosteko.
- xiv) Banku ebaluazioak maiz puztuta zeuden.
- xv) FBI-k ohartarazi zuen hipoteka iruzurra 'epidemikoa' zela.

Hori guztiori eta gehiago esanda zegoen, 2006an. Krystofiak-ek esan zuen jarrera hori berehala bukatu behar zela.

Baina Fed-eko nagusiek, lehengo Greenspan-ek eta oraingo Bernanke-k, uko egin zioten gomendio horri, oso berandu zen arte.

(Krisian gaude: sortu ote da berez krisia? Ezezkoan, zergatik sortu da krisia? Nortzuek bultzatu dute krisia? Nahita ala ezjakintasunean?)

6. EBZ eta fiskalitatea

Estatu federal baten sistema monetario efektiboak bi aukera ditu, Bill Mitchell-en ustez¹¹:

¹¹ Ikus <http://bilbo.economicoutlook.net/blog/?p=20305>.

- a) Lehendabizi, erakunde federalak, moneta jaulkitzaileak, hots, Banku Zentralak, gastatzeko eta zorra jaulkitzeko aske izan behar du, gastu neto hori orekatzearen, baldin eta martxan borondatezko arauak badira maila federalean Banku Zentralak Altxor Publikoko operazioak zuzenki finantzatzen galarazteko. (Hauxe da gutxien hobesten den aukera.)
- b) Bigarrenez, Banku Zentralak eta Altxor Publikoak (sendotutako gobernu sektorearen bi aldeak) segurtatzen dute Altxor Publikoaren operazioak gauzatzen direla finantza sistemari inongo nahasketarik egin gabe. Hau da, Banku Zentralak banku pribatuetoako kontuak abonatzen ditu Altxor Publikoaren gastu desioen arabera. (Hauxe da hobesten den aukera.) Gobernu federalak, moneta jaulkitzaile gisa, ez dio zorrik jaulki sektore pribatuari.

Ikus dezagun Europar Batasunean (EB) gertatzen ari dena gaur egun (2012ko uztailean).

Gaur egunean EBn bultzatu nahi den batasun fiskalak ez du proposatzen inongo banaketarik ondoko bi arloen artean: alde batetik, erantzukizunak (gastua eta zergapetzea), eta bestetik, erantzukizun horiek gauzatzeko gobernuaren maila (kutzaren bidezko bozketa).

Alderantziz, zentralizaturiko zakur zaindari baten rola sortarazten du, zeinak estatu kideen aurrekontuak kontrolatuko dituen eta beraiek baztertu baldin eta arau fiskalen bat gainditzen badu (ia seguru azken abenduan mahai gainean jarri zen itun fiskalaren neurriren bat). Hori egia baldin bada, orduan batasun fiskalak porrot egingo du, zeren gaur egun estatu kideek daukaten lotura berean egongo bailitzateke.

Dena den, Mitchell-ek dioen bezala, batasun fiskalak funtziona dezakeen bide bakarra hauxe da: EBZ (moneta jaulkitzailea) 'beso fiskal federalarekin' Bruselan kooperatzea, euro bonoen jaulkipenak bermatzeko. Banku zentralaren bermatze hori inplizitua da sistema federal efektibo guztietan. Modu horretan 'merkatu finantzarioek' badakite erakunde federala eta beraren zorra beti solbenteak direla. Merkatuak hori ezagutzen dute eta, azkenean, banku zentralak segurtatuko du obligazioak beti beteak izango direla.

Baina, Europar Egonkortasun Mekanismoak proposatzen duen 'fidantza ordainketako funtsez'¹² fidatzeak ez ditu merkatuak lasaitu, zeren haiek baitakite hori, hein handi batean, gobernuak bermaturiko funtsak direla, gobernu guztiek solbentzia arriskutan daudelarik (gobernu horiek ez dituztelako beren moneta propioak jaulkitzen).

7. EBZ, fiskalitatea eta EH

Mosler-ek Europa kritik ateratzeko proposamen dotorea eman digu¹³: EBZ euroaren jaulkitzailea izanik, ez du inongo errenta murrizketarik. Beraz, urtero EBZ-k BPG osoaren %10ko euro ordainketak egin ahalko dizkie eurokide gobernuari *per capitako* oinarrian.

¹² Hots, 'bailout funds'.

¹³ Ikus

<http://www.unibertsitatea.net/blogak/heterodoxia/2012/05/21/warren-mosler-en-proposamenak/>.

Mitchell-ek, EBko oraingo baldintza aldrebesetan, berriki esan digu EBZ-k (moneta jaulkitzaileak) 'beso fiskal federalarekin' Bruselan kooperatu beharko lukeela, *euro bonoen* jaulkipenak bermatzeko¹⁴.

Eta Euskal Herrian, zer?

Hona hemen zenbait puntu, inolako beldurrik gabe, nonahi aldarrikatzeko, ozen gainera:

- a) Jakitun gara gure gabeziak: EBn ez gaude 'homologaturik', Espainia edo Frantzia dauden moduan, alegia. ez daukagu BZ bat, haiek eta EBko estatu guztiek daukaten modura. Maila estrategikoan eta EH osoari begira horixe da gure lehentasunetariko bat.
- b) Jakitun gara EBZ Alemaniako Bundesbank-en morroia dela.
- c) Jakitun gara EB beste modu batera antola daitekeela.
- d) Jakitun gara EBZ-k bere funtzio bete beharko lukeela, hots, EBrako *lender of last resort* izatea, alegia: azken baliabideko mailegu emailea izatea.
- e) Hori guztia eta gehiago zenbait ekonomialariri zor diogu: Warren Mosler-i, Randall Wray-ri, Kansas City-ko Unibertsitateko¹⁵, Bill Mitchell-i.

Hau da, ez gaude inprobisatzen, esaten dugunak erro teoriko sakonak eta praktikoak dauzka.

Beraz, EH-k beste edozein herrialde gisa, EBZ-tik urteko bere BPGren %10 jaso beharko luke eurotan, nahiz eta oraindik EH, bere osotasunean, ez izan Errepublika independentea.

EHko hazienda guztiak, EBZ-rekin eta Bruselako 'beso fiskal federalarekin' harremanetan jarri beharko lirarteke euro bonoak gestionatu ahal izateko, nahiz eta oraindik EHk, bere osotasunean, ez eduki Altxor Publiko propioa.

Tartean, eta epe oso laburrean, hona zenbait ideia nagusi, beraiei atxikitzeko:

- 1) Ekonomia erreala bultzatu behar da
- 2) Bankugintzan, kredituak ekonomia produktiborako zuzendu behar dira, ez espekulaziorako
- 3) Politika fiskalean zergapetze progresiboa egon beharko da. Ez dira gauza bera enpresa txiki eta ertainak eta enpresa erraldoiak. Ez dira gauza bera langileak eta aberatsak.
- 4) Gure txikitasunean, eta behar ditugun tresnen gabezia, kalitatezko inbertsio publikoaren aldeko gara
- 5) Noski, hezkuntza publikoa, euskara, osasungintza publikoa, eta, oro har, zerbitzu publikoen aldeko gara
- 6) Langileen eta ugazaben arteko akordioak gerta daitezela ahaleginduko gara. Akordio horietan biei dagozkien erantzukizunak eta betebeharrak mahai gainean jarriko dira

¹⁴ Ikus <http://www.unibertsitatea.net/blogak/heterodoxia/2012/07/20/ebz-eta-fiskalitatea/>.

¹⁵ Ikus <http://neweconomicperspectives.org/>.

Badaude, egon, zenbait eginkizun pixkana, baina etengabe, praktikan jartzeko.

Ekin dezagun!

Non dago ezagutzan galdu dugun jakinduria?

Non, informazioan galdu dugun ezagutza?

Harriaren koruak (T. S. Eliot)

Izan ere, zenbat informazio dugun eta zer gutxi dakigun!

joseba felix tobar-arbulu (donejurgi)